

Министарство рударства и енергетике
Немањина 22-26
11 000 Београд

Подносилац: **„РЕГУЛАТОРНИ ИНСТИТУТ ЗА ОБНОВЉИВУ ЕНЕРГИЈУ И ЖИВОТНУ СРЕДИНУ“**, удружење са седиштем на адреси Доситејева бр. 30/3, у Београду, које заступа законски заступник Мирко Поповић

Предмет: Коментари на документ „Даљи развој капацитета за енергетско планирање, EuropeAid/135625/ИН/SER/RS, Уговор бр: 48-00-00140/2019-28, Резултати моделирања, 25. јануар 2022. године“

Поштовани,

Испред Регулаторног института за обновљиву енергију и животну средину (РЕРИ), достављам коментаре на документ „Даљи развој капацитета за енергетско планирање, EuropeAid/135625/ИН/SER/RS, Уговор бр: 48-00-00140/2019-28, Резултати моделирања, 25. јануар 2022. године“, као и документе који су уз овај документ достављени од стране Министарства рударства и енергетике, електронским путем, дана 27. јануара 2022. године.

1. Поступак израде Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије (ИНЕКП) спроводи се супротно важећим прописима Републике Србије и ратификованим међународним споразумима

РЕРИ је 6. октобра 2021. године упутио Министарству рударства и енергетике [ПОЗИВ](#) за свеобухватно и благовремено укључивање јавности у израду Интегрисаног националног енергетског и климатског плана. У овом позиву, који прилажемо уз коментаре, указали смо на процедуре које је надлежно министарство дужно да поштује приликом припреме планских докумената, а које су утврђене важећим прописима Републике Србије и ратификованим међународним споразумима.

Како ови прописи нису поштовани поново скрећемо пажњу надлежном министарству да поступак израде ИНЕКП-а не спроводи у складу са законом, што **компромитује читав процес израде овог изузетно важног документа, чинећи га незаконитим и нелегитимним**, јер је из његове израде **искључена јавност**.

Посебно скрећемо пажњу на то да Конвенција о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине ("Службени гласник РС – Међународни документи", бр. 38/09) у члану 6 (4) утврђује да

Dositejeva 30/3, 11 000 Beograd, Srbija

tel: + 381 11 45 14 528 mail: office@eri.org.rs

www.eri.org.rs MB: 28236298 PIB: 110200239

RERI

ће „свака страна омогућити учешће јавности у раној фази (израде плана), када су све опције још увек отворене и када може доћи до ефикасног учешћа јавности.“ Да би се овај захтев Конвенције испунио подразумева се да је јавности омогућен приступ релевантним информацијама и документима који омогућавају да јавност изгради став заснован на **доступним** и **тачним** информацијама. Сам консултант (на шта ћемо се касније осврнути) наводи да му на располагање нису стављене неопходне информације за извршење повереног задатка.

Како је у овом тренутку већ спроведен избор три сценарија, који су приказани са и без нуклеарне енергије, од 33 сценарија која су представљена члановима радне групе у августу месецу (не и јавности), то је јасно да за јавност **нису отворене све опције за ефикасно учешће у доношењу одлука**. Уколико надлежно министарство у овој фази пропусти да јавности омогући учешће у доношењу одлука то ће, осим што је супротно одредбама ратификованог међународног споразума, додатно указати на то да Република Србија нема капацитете да спроводи међународне уговоре које је сама прихватила.

Закон о енергетици ("Сл. гласник РС", бр. 145/14, 95/18 и 40/21) у члану 8а утврђује да Интегрисани национални енергетски и климатски план нарочито садржи **преглед тренутног стања у погледу релевантних политика**. Тај преглед би требало да представља **полазне основе за израду плана** и реализује се у најранијој фази израде плана. Осим тога, Закон о енергетици у члану 8а предвиђа да се ближи садржај плана и смернице за одређивање циљева, начин израде и извештавања утврђује прописом које доноси Министарство. Није нам познато да је надлежно министарство усвојило овај пропис. Имајући то у виду, скрећемо пажњу да је Министарство рударства и енергетике започело израду Интегрисаног националног енергетског и климатског плана пре него што су остварени законом утврђени предуслови за његову израду.

Поступак израде Интегрисаног националног енергетског и климатског плана може бити или спроведен у складу са законом или је незаконит. Не постоји могућност да се закони спроводе делимично. Дакле, овај поступак је незаконит.

2. Нејасно је на које капацитета за производњу електричне енергије из угља израђивач документа „Даљи развој капацитета за енергетско планирање, EuropeAid/135625/IN/SER/RS, Уговор бр: 48-00-00140/2019-28, Резултати моделирања, 25. јануар 2022. године“ рачуна у периоду након 2030. године

У поглављу 1.2. Дефиниција сценарија (стр. 6. документа – сценарио WAM-A) наводе се доступне електране на угаљ и **нове електране на угаљ** након 2040. и до 2045. године. На стр. 8. (сценарио WAM-B) наводе се доступне електране на угаљ са смањењем производње до 34% у односу на производњу електричне енергије из угља у 2019. години, односно, нове електране на угаљ након 2040. и до 2045. године.

Пре свега, у Србији у овом тренутку **не постоје термоелектране на угаљ**, већ **термоелектране које користе лигнит**. Те термоелектране обављају производњу електричне енергије уз кршење важећих прописа и нису усклађене са захтевима Националног плана за смањење емисија из старих великих постројења за сагоревање. Након 2027. године на све термоелектране примењиваће се одредбе Директиве о

индустријским емисијама 2010/75/EУ. Директива о индустријским емисија прави јасну разлику између термоелектрана које користе угаљ и оних које користе лигнит, посебно у погледу енергетске ефикасности објеката.

У одсуству прегледа тренутног стања у електроенергетском сектору и сагледавања могућности рада постојећих термоелектрана након 2027. године нејасно је на које термоенергетске капацитете рачуна израђивач овог документа? У графикону „Производња електричне енергије према извору“ (стр. 23) може се видети да у свим представљеним сценаријима производња електричне енергије из чврстих горива до 2030. године чини око половине укупне производње (вредности у табели не одговарају ни приближно стварном стању производње електричне енергије па није ни могуће прецизније одредити укупну предвиђену производњу из чврстих горива).

Сматрамо да је неопходно да надлежно министарство, као носилац израде плана, **јавност упозна са тим на које то термоенергетске капацитете рачуна након 2027. године**, те да објасни да ли се ради о новим постројењима или постојећим постројењима. Уколико се ради о постојећим постројењима онда је, такође, неопходно да се недвосмислено објасни на који начин ће се обезбедити да постојећа постројења обављају производњу у складу са захтевима Директиве о индустријским емисијама.

На основу доступних јавних докумената не може се са сигурношћу утврдити на које расположиве капацитете у термоенергетском сектору Република Србија озбиљно рачуна у периоду до 2030. и до 2050. године.

Наиме, у Програму остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030 године за период од 2017. до 2023. године (“Службени гласник РС” 104/17) наведено је да се планира изградња и улазак у погон блока Б3 у ТЕ Костолац Б, инсталисане снаге 350 MW; ревитализација блока А4 у ТЕ Никола Тесла; реконструкција блокова А1 и А2 у ТЕ Никола Тесла; повлачење блока А1 у ТЕ Костолац, а реконструкција блока А2. Наведено је и планирано повлачење термоенергетских погона инсталисане снаге 622 MW. Такође, у овом Програму се као потенцијални пројекти изградње нових термоенергетских капацитета наводе ТЕНТ Б3 снаге 750 MW и Колубара Б снаге 750 MW. Скрећемо пажњу да из јавних наступа ресорног министра сазнајемо да је Република Србија одустала од реализације пројекта Колубара Б.1

У Нацрту Просторног плана Републике Србије исказане су значајно веће амбиције у погледу изградње нових термоенергетских капацитета. Као потенцијални пројекти изградње нових производних капацитета у електро-енергетском сектору до **2035. године** наводе се објекти укупне инсталисане снаге од 3.300 MW од којих су неки већ наведени у Програму остваривања Стратегије развоја енергетике.

На крају, у документу под називом “Енергетска безбедност Србије” који је Министарство рударства и енергетике објавило 06. фебруара 2022. године, чије место у планском и јавно-политичком систему није јасно, наведено је да је потребно “*утврдити динамику постепеног увођења објеката у рад на технолошком минимуму или увођење истих у режим „хладне резерве“, тј. потпуног затварања до 2050.*” Такође, у овом документу изнет је закључак да “*до потпуне декарбонизације и престанка коришћења*

енергије из фосилних горива за производњу електричне енергије, рад термоелектрана има смисла само ако се буде сагоревао угља захтеваног квалитета, који ће са мањим количинама угља обезбедити исту или већу топлотну вредност коју сада обезбеђујемо знатно већим количинама угља ниског квалитета, што за последицу има огромне емисије угљен-диоксида.” Стога, поново постављамо питање о којим се то **новим електранама на угља**, након 2040. и до 2045. године, говори?

Овим путем изражавамо сумњу да је уопште могуће да се постојећа постројења ускладе са захтевима Директиве о индустријским емисијама. Улагање у нове термоенергетске капацитете није у складу са најављеним амбицијама које су изнете у горе наведеним документима, а није ни оправдано имајући у виду да се свакако планира потпуна декарбонизација електро-енергетског сектора.

Скрећемо пажњу на то да је Министарство рударства и енергетике у документу бр. 350-01-00020/2021-01 од 02.06.2021. године указало Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре да „у процесу енергетске транзиције који нам предстоји и у којем је потребно дефинисати процес преласка са угља на коришћење других енергетских технологија и квалитетнијих и еколошки прихватљивијих горива, није могуће даље повећање укупних капацитета за производњу лигнита и електричне енергије из лигнита.“

3. Нејасно је на које хидроенергетске капацитете израђивач документа рачуна у приказу Потенцијала обновљивих извора (поглавље 1.2.2. из документа „Улазни подаци за алате и моделирање“)

У наведеном поглављу документа „Улазни подаци за алате и моделирање“ (стр. 8) помиње се 652 MW могућих нових потенцијала великих хидроелектрана и 425 MW малих хидроелектрана. Сматрамо да је неопходно да надлежно министарство, као носилац израде плана, објасни о којим се потенцијалима од 652 MW великих хидроелектрана ради и где су потенцијалне локације ових хидроенергетских објеката. Такође, сматрамо да је досадашње искуство са изградњом малих хидроелектрана недвосмислено показало да овај извор обновљиве енергије даје занемарљив допринос остваривању циљева енергетске политике и испуњавању међународних обавеза, у односу на економску штету и негативне ефекте по животну средину и природне ресурсе.

Ако поново погледамо доступне документе долазимо до различитих информација које се не поклапају са подацима наведеним у „Улазним подацима за алате и моделирање“, а нису ни међусобно усклађени.

Наиме, у документу названом „Енергетска безбедност Србије“, наводи се да су у плану две реверзибилне ХЕ, „Ђердап 3“ и „Бистрица“, укупне снаге око 2.500 MW, могуће је изградити на Ибру и Морави још око 300 MW (све укупно 2.800 MW)? Нацрт Просторног плана РС нешто је мање амбициозан те као потенцијалне хидроенергетске пројекте наводи хидроелектране на Великој Морави и Ибру, Средњој Дрини, затим Бистрицу и Ђердап 3 укупне снаге од 1865 MW. У Програму остваривања Стратегије развоја енергетике наведени су потенцијални пројекти у сектору хидроенергије укупне снаге 2.200 MW.

4. **Подаци о производњи електричне енергије су нетачно представљени**

У графикону „Производња електричне енергије према извору“ (стр. 23) **нетачно су представљени подаци о производњи електричне енергије**. Наиме, према Извештају Агенције за енергетику за 2020. годину капацитети за производњу електричне енергије прикључени на преносни систем у 2020. години износе укупно **34.846.897 MWh (предато у мрежу)**, што драстично одступа од података који су представљени у наведеној табели. Укупна производња електричне енергије у **2019. години према подацима Агенције за енергетику износила је 34.832 MWh**, што такође драстично одступа од података представљених у поменутој табели на стр. 23. документа.

5. **Неприхватљиво је утврђивање сценарија са и без нуклеарне енергије без најшире јавне дискусије о употреби нуклеарне енергије и измене важећих прописа**

Важећи Закон о забрани изградње нуклеарних електрана **забрањује изградњу нуклеарних електрана, али и доношење инвестиционих одлука, израду инвестиционих програма и техничке документације за изградњу нуклеарних електрана**. Нејасно је на основу којих је законских претпоставки надлежно министарство дало мандат консултантима да у документу „*Даљи развој капацитета за енергетско планирање, EuropeAid/135625/IN/SER/RS, Уговор бр: 48-00-00140/2019-28, Резултати моделирања, 25. јануар 2022. године*“ разматрају сценарија са и без нуклеарне енергије. Ако, дакле, постоји забрана доношења инвестиционих одлука, онда је тек нејасно, а законом забрањено, како се овим путем у процес доношења одлука (а Интегрисани национални енергетски и климатски план је документ који садржи политичке и инвестиционе одлуке) уводи сценарио енергетског развоја са нуклеарном енергијом?

Да би до разматрања таквих сценарија уопште дошло неопходно је спровести најширу јавну дискусију и променити важећи правни оквир, обезбедити друштвени консензус и обезбедити економске, правне и јавно-политичке предуслове за разматрање било каквог сценарија који укључује нуклеарну енергију. Посебно забрињава то што се на овај начин дискусија о могућностима употребе нуклеарне енергије, са свим ризицима који прате развој ове технологије и њене употребе (која се често не ограничава само на производњу енергије) покреће у држави која показује да нема капацитет да поштује међународне уговоре које је сама потписала.

6. **Нису јасни извори улазних података изложени у документу “Даљи развој капацитета за енергетско планирање EuropeAid/135625/IN/SER/RS Уговор бр: 48-00-00140/2019-28, Улазни подаци за алате за моделирање, 24. јануар 2022. године”**

Подносилац указује да **нису јасни извори података који су коришћени као улазни подаци за алате за моделирање**. Као пример можемо навести податке који су коришћени у пројекцијама за развој енергетски интензивне индустрије, где се у табели: *Развој физичке производње енергетски интензивних индустријских подсектора до 2050. године* која се налази на стр. 4. документа, а у којој се наводи значајно повећање физичке

производње челика, бакра, литијума, бора и цемента, а где се као извор података наводи: *Пројекције из макроекономског модела и улазни подаци за нове активности у индустријском и рударском сектору добијени од релевантних заинтересованих страна.*

Такође, нису јасни ни извори улазних података који се односе на податке о термалним јединицама система Србије, а који су изложени у *Табели 8: Термалне јединице електроенергетског система Србије* на страни 11. овог документа. Нарочито није јасно зашто је, као улазни податак за очекивану годину стављања ван погона за све термоелектране које се налазе у *opt-out* периоду узета 2023. година, уколико знамо да се према извештајима које оператери предају Агенцији за заштиту животне средине, а Република Србија Секретаријату Енергетске заједнице наводи да се очекује да ТЕ Морава истроши 20.000 радних сати које јој стоје на располагању у мају 2022, а блокови ТЕ Колубара А између марта 2022. и децембра 2023. године. Такође, није јасно на основу којих извора је консултант дошао до података приказаних у претходно наведеној Табели 8. које се односе на очекивану годину стављања ван погона, нарочито имајући у виду да му недостаје велики број улазних податка који се односи на термоенергетске производне капацитете. Наиме, у потпоглављу *2.2.4 Термалне производне јединице* наводи се да је потребно доставити за сваку постојећу или планирану термалну производну јединицу доступне податке за следеће параметре: *Датуми пуштања у рад и стављања ван погона (или, да ли су у употреби у циљним годинама за анализу, нпр. 2030); Нето максимални производни капацитет [MW]; Ограничење излазне снаге, ако га има због техничких ограничења [MW]; Нето минимално стабилна производња [MW]; Просечна топлотна снага [GJ/MWh] или ефикасност [%]; Минимално време рада и минимално време застоја [h]; Стопа принудног прекида рада [%]; Средње време за поправку [број дана]; Планирани прекид рада: годишња стопа [број дана], периоди рестрикција због одржавања; ENTSO-E PEMMDB тип горива и постројења; Променљиви трошкови рада и одржавања [€/MWh]; Обавезе у погледу снабдевања које се морају извршити; Било која ограничења, као што је обавезна производња која се мора извршити/минимална производња. Подносилац исказује забринутост у погледу чињенице да у овој фази израде документа недостаје толико улазних података.*

***

Имајући све наведено у виду овим путем РЕРИ се оgraђује од одговорности за доношење било какве одлуке која би могла бити заснована на документима које је Министарство рударства и енергетике доставило радној групи. Очигледан је раскорак и неслагање са подацима који су доступни у постојећим стратешким документима, као и онима који су тренутно у изради (без обзира на то колико и постојећи планови заслужују озбиљну проверу и ревизију). То је последица непоштовања прописа којима се уређује процес израде докумената јавних политика, недостатка транспарентности и учешћа јавности и недостатка хоризонталне координације министарстава у Влади Србије. Закон о енергетици управо предвиђа сарадњу Министарства рударства и енергетике са другим релевантним министарствима, приликом израде Интегрисаног националног енергетског и климатског плана.

Отворен и партиципативан процес израде плана, одговарајућа координација релевантних министарстава и израда прегледа тренутног стања у погледу релевантних политика (што је обавеза предвиђена законом) отклонили би, или бар значајно умањили, неусклађеност материјала који је достављен радној групи са актуелним јавно-политичким документима и доступним подацима.

Имајући у виду недостатке на које смо указали, а који нису једини недостаци представљених докумената, захтевамо од надлежног министарства да најпре поступак израде Интегрисаног националног енергетског и климатског плана уведе у оквир који је предвиђен законом, а затим обезбеди пуно учешће јавности у изради овог плана.

Да би се наведено догодило неопходно је, а законом утврђено, да се усвоји подзаконски акт из члана 8а, става 5, Закона о енергетици јер је без тог кључног предуслова процес израде Интегрисаног националног енергетског и климатског плана незаконит.

У Београду, 9. фебруара 2022. године

С поштовањем,

Мирко Поповић
Законски заступник